

Till sist

några reflektioner om consensus och demokratisk kontroll. Dessa begrepp som till synes inte har något samband hör samman på ett mycket speciellt sätt. De betecknar nämligen extremerna vad gäller uppbyggnad av offentlig maktutövning i den fria världen – i den industrialiserade del av världen där demokrati och frihet realiserats.

Japan har en mycket lång tradition av just consensus bakom sig. Offentliga beslut – liksom beslut inom enskild sektor – fattas efter ingående och inte sällan tidskrävande samråd. Men man eftersträvar enighet och hävdar också denna enighet när den väl uppnåtts.

USA har byggt hela sitt demokratiska system på checks and balances – viker och motviker. Delstater väger mot den federala makten. Domstolar väger mot den verkställande makten. Enskilda företag väger mot de offentliga organen. Osv. Beslut fattas snabbt men kan därefter inte genomföras. Det är alltid någon som har makten att neutralisera genom sin motvägande makt.

Japan är idag – fortfarande 35 år efter andra världskriget – ett ekonomiskt under. Det är ett land i framåtskridande och ett land med framtidstro – ja, med visshet om att man kommer att lösa de problem som finns. Den i västerlandet numera vitt spridda defaitismen är japanen främmande. När vi västerlänningar bara ser problem ser japanerna bara problemlösningar. Man har ju kommit överens om att lösa problem, och då går det ju också att lösa dem.

USA befinner sig idag – 35 år efter andra världskriget på ett sluttande plan. Institutionerna är handlingsförlamade av varandra. Politiken och hela det politiska livet har kommit att kännetecknas av småttighet och in-

skränkthet. Vikterna och motvikterna har utvecklat ett klimat av misstänksamhet och obstruktionslusta.

Demokrati är i grunden ett system för att överbygga motsättningar, för att skapa samstämmighet i samhället. Tesen är inte att två skall slå den tredje. Tesen är heller inte att den tredje skall låsa de två. Tesen är i stället att tre beslutar och att de tre solidariskt fullföljer beslutet.

I Sverige har vi haft ett väl fungerande system av att tre beslutat och sedan solidariskt fullföljt beslutet. Det har vi inte längre. Genom våra politikers försorg har vi börjat allt kraftigare avvika från den "japanska" vägen och allt mer slå in på den "amerikanska" vägen. Inte genom vår konstitution utan genom vårt sätt att arbeta i samhället. Misstänksamhet och konfrontation har blivit legio. Vi är aldrig överens om någonting. Ledstjärnan i politiken har blivit "opposition".

Vi inser nog inte att vi därmed håller på att förlösa vad som väl egentligen har varit vår "komparativa fördel" under 1900-talet – den homogenitet som har gjort landet styrbart och därmed utvecklingskraftigt. I ett ständigt politiskt småkåbbel håller vi nu på att sälja landets framtid för en vattvälling.

Den förstörande politiska attityd som har utvecklats förmår vi inte ändra bara genom några enstaka riksdagsbeslut eller genom marginella förändringar i politikens arbetssätt. En annan attityd formas främst genom att ledande politiker – läs partiledarna – förändrar sitt sätt att vara och förhålla sig till varandra. Landet behöver partiledare som förmår ge landet ledarskap. Partiledare som ger politisk resning till statsmannaskapets nivå.